

LBRIS

We know
books

Epoca Klaus Iohannis?

România între 2014 și 2025

Coordonatori:

**MIHNEA BÂLICI, ANCA BÎRNOIU, VERONICA LAZĂR,
CATRINEL RĂDOI, VALI STAN**

TACT
EDITURA

Cuprins

Introducere / 5

Greu de distins / 5

Cartea de față / 9

De la eternul primar de provincie la Klaun Împărat / 14

Șocul COVID-19 / 25

Demarcând capitalismul românesc / 39

MIHNEA BĂLICI, VERONICA LAZĂR, CATRINEL RĂDOI, VALI STAN

Cronologie / 55

I. Bani / 71

Economia epocii Iohannis: Contradicțiile unui boom fragil / 73

CORNEL BAN

Still no country for poor men: Chestiunea socială în epoca Iohannis / 103

ANCA BÎRNOIU & DANA DOMȘODI

Pământuri fertile, politici sterile:

Agricultura în România sub Klaus Iohannis / 135

ȘTEFAN VOICU & ELENA-DANIELA ANA

Cine pierde din tranziția verde?

O ecologie politică a energiei în România / 155

ANNA IOSIF, MIHAI IACOB, VLAD BEJINARIU

II. Muncă / 175

Redistribuție precară sub spectrul activării: O privire dinspre margini / 177

LISIA PAMFILIE & CRISTINA RAȚ

Muncă precară, identitate națională și „votul greșit”:

O privire asupra migrației românești din ultimul deceniu / 193

GABRIEL TROC

România, țara muncii ieftine, acum importată și din Sudul global / 211

MARIA-LUIZA APOSTOLESCU, ANDREI CONSTANTIN GUDU,

OANA MATEESCU, IOANA SIMINA POPESCU, IOANA-ROXANA ROTARU

III. Instituții / 243

De la arbitru la spectator: Evoluția relației președintelui Klaus Iohannis cu partidele parlamentare din România (2014-2025) / 245

DIANA MĂRGĂRIT & RUXANDRA GUBERNAT

Economia politică a relațiilor civil –
intelligence sub președinția Iohannis / 267

MARIUS GHINCEA

Un dezastru transparent: Despre disoluția formei constituționale / 287

COSMIN CERCEL

Între Deal și Aleea Alexandru: Politica externă românească
în epoca Iohannis / 303

MARIUS GHINCEA

Hainele cele noi ale împăratului: Klaus Iohannis și politica externă / 319

RUXANDRA IVAN

IV. Cultură / 339

România educată? O radiografie a rezultatelor în educație / 341

ANDREEA GHEBA & SEBASTIAN ȚOC

Sfârșitul unui monopol? Creștinismul public în deceniul 2015-2025 / 359

SIMION POP

„Cade una, sărim toate!” Politicile de gen în România

în timpul mandatelor lui Klaus Iohannis / 381

SORAŢA-ALEXANDRA CONSTANTINESCU,

CARINA PUIU, TUDORINA MIHAI

Prăbușirea în abis: Cum a pierdut cultura lupta dincolo de marile orașe / 403

IULIA POPOVICI

Laissez-faire și intervenționism, paradoxul media în 2015-2025 / 417

COSTI ROGOZANU

V. Coda / 437

Obiectele din oglindă sunt mai aproape decât par:

Stop-cadru al drepte radicale în deceniul Iohannis / 439

ADINA MARINCEA & ANA ȚĂRANU

De la referendumul iliberal la extrema dreaptă / 471

ANDREI ȚĂRANU

Alianța pentru Unirea Românilor, dar care români?

Blocul social al extremei drepte / 485

VLADIMIR BORTUN

Lista autorilor / 501

Introducere

MIHNEA BĂLICI, VERONICA LAZĂR,
CATRINEL RĂDOI, VALI STAN*Greu de distins*

În decembrie 2024 trebuia să se încheie ultimul mandat al președintelui liberal Klaus Iohannis. În 24 noiembrie, primul tur al alegerilor prezidențiale s-a încheiat cu victoria neașteptată a unui candidat-surpriză antisistem, suveranist¹ și filolegionar², Călin Georgescu, cu aproximativ 23% din voturi. Multiple explicații au venit dinspre elitele liberale și proeuropene, șocate de direcția aparent neașteptată în care au luat-o preferințele populare ale electoratului.³ Dacă momentul Georgescu este efectul TikTok⁴, al infiltrării boților ruși pe platformele de social media⁵ sau al gafei impardonabile a Partidului Național Liberal (PNL) de a-și redirecționa contra cost o parte din voturi în detrimentul

¹ Deși în cele ce urmează ne vom referi critic la conceptul de „suveranism”, care definește interesul geopolitic al mișcărilor de extremă dreaptă din Europa Centrală și de Est, acesta poate denumi în anumite contexte antiimperiale și mișcări de emancipare populară. Vezi Panagiotis Sotiris, „Rethinking Popular Sovereignty: From the Nation to the People of a Potential New Historical Bloc”, *Historical Materialism*, 5 decembrie 2016, <https://www.historicalmaterialism.org/rethinking-popular-sovereignty-from-the-nation-to-the-people-of-a-potential-new-historical-bloc/>.

² Pentru o analiză a neolegionarismului lui Călin Georgescu și al grupurilor cu care se afiliază acesta, vezi Adina Marincea, „Romania’s 2024 Election Crisis: Neo-Legionarism’s Revival of the «Judeo-Bolshevism» Myth and the Jouissance of Punishment”, *Journal of Contemporary Central and Eastern Europe* 33, 1 (2025): 201-209.

³ Exemplar în acest sens este volumul colectiv coordonat de Cristian Preda, *Cum a rămas România fără președinte ales: 7 răspunsuri posibile* (Humanitas, 2025). Vezi și cronică semnată de Alex Cistelean, „Tunul cu ceață”, *Vatra*, nr. 3-4 (648-649) (2025): 33-37.

⁴ Dora Vulcan, „CNA cere Comisiei Europene să investigheze TikTok după victoria lui Călin Georgescu în primul tur”, *Europa Liberă România*, 26 noiembrie 2024, <https://romania.europalibera.org/a/cna-cere-comisiei-europene-sa-investigheze-tiktok-/33216672.html>.

⁵ George Costiță et al., „Operațiunea «Georgescu președinte»: Documente declassificate de SRI, SIE, MAI și STS: Rusia – război hibrid și rolul Moscovei în alegeri”, *Europa Liberă România*, 4 decembrie 2024, <https://romania.europalibera.org/a/operatiunea-georgescu-președinte-documente-secrete-declassificate-sie-romania-tinta-unei-actiuni-hibride-agresive-ruse-/33226882.html>.

candidatului prezidențial al Partidului Social-Democrat (PSD)⁶, Marcel Ciolacu, este mai puțin important decât o analiză sistemică a episodului electoral de anul trecut. Cu alte cuvinte, încă lipsește o înțelegere clară a legăturii dintre cauzele proximale și contingente care au declanșat evenimentele din toamna lui 2024 și fenomenele de adâncime care au permis apariția lor. Ceea ce contează este că acest candidat nu numai că a reușit să mobilizeze o pătură semnificativă și eterogenă a populației⁷ – în special diaspora românească din Europa de Vest⁸ –, ci a și schimbat înseși regulile jocului: centrul politic s-a îndreptat și mai mult către dreapta, făcând loc unor discursuri cu tentă tot mai reacționară în rândurile partidelor politice din establishment.⁹ Acestea din urmă au încercat, pur și simplu, să se salveze din falimentul simbolic în care intraseră. Nu este o întâmplare că niciun partid istoric nu a reușit să-și trimită candidatul în turul al doilea al alegerilor prezidențiale, cum nu e nici că adversarul lui Georgescu în turul al doilea urma să fie reprezentantul celui-lalt partid așa-zis „antisistem”, dar într-o culoare mai liberală. Elena Lasconi (19,18%), președinta de atunci a partidului Uniunea Salvați România (USR), îl întrece la mustață pe Marcel Ciolacu (19,15%), care înregistrează un eșec istoric pentru social-democrați: pentru prima dată în existența partidului, candidatul PSD nu reușește să se califice în turul al doilea al prezidențialelor. George Simion, candidatul partidului consacrat al dreptei suveraniste, Alianța pentru Unirea Românilor (AUR), câștigă doar 14% din voturi, urmând în scurt timp să-l susțină în mod vocal pe câștigătorul primului tur.

Mobilizarea anti-Georgescu a fost rapidă atât în presă, cât și în stradă. Protestele din 26 noiembrie din Piața Universității păreau să sugereze o revenire a spiritului civic care marcase și manifestațiile împotriva lui Liviu

⁶ Iulia Roșu et al., „ANAF a descoperit că PNL a plătit o campanie care l-a promovat masiv pe Călin Georgescu pe TikTok”, *Snoop*, 20 decembrie 2024, <https://snoop.ro/anaf-a-descoperit-ca-pnl-a-platit-o-campanie-care-l-a-promovat-masiv-pe-calin-georgescu-pe-tiktok/>.

⁷ Norbert Petrovici, „Profiluri electorale teritoriale: Cum s-au distribuit geografic și socio-demografic preferințele pentru candidații din turul 1”, *CriticAtac*, 29 noiembrie 2024, <https://www.criticatac.ro/profiluri-electorale-teritoriale-cum-s-au-distribuit-geografic-si-socio-demografic-preferintele-pentru-candidatii-din-turul-1/>; Norbert Petrovici și Florin Poenaru, „Revanchism, Misrecognition, and Spatial Configurations: Capital Integration and the Electoral Geography of Romania's Cancelled 2024 Elections”, *Geoforum* 166 (2025): 104408; Cătălin Augustin Stoica, *Turul doi care n-a fost: Autopsia sumară a unui moment electoral (sperăm) unic* (Humanitas, 2025).

⁸ Georgescu a obținut aproximativ 43,5% din voturile diasporei. Vezi Ștefania Apostol, „Cum s-a împărțit votul în diaspora: Călin Georgescu, avans de peste 129.000 de voturi față de următorul clasat, Elena Lasconi”, *Digi24*, 25 noiembrie 2024, <https://www.digi24.ro/alegeri-prezidentiale-2024/calin-georgescu-a-castigat-cele-mai-multe-voturi-in-diaspora-3019961>.

⁹ Pe lângă aparițiile publice ale Elenei Lasconi în ie și cu cruce la gât, amintim și alte afirmații ale opoziției antisuveraniste: Iulia Bălăianu, „Ciolacu și Antonescu apără familia tradițională. «Suntem creștini și punct»”, *Digi24*, 2 februarie 2025, <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/ciolacu-si-antonescu-apara-familia-traditionala-suntem-crestini-si-punct-3105785>.

Dragnea din 2017-2018.¹⁰ Între timp, tensiunile ideologice și, mai ales, de clasă din rândul populației au devenit tot mai flagrante: clasa de mijloc europeanizată din marile orașe se afla în contrast nu doar cu clasa de mijloc din provincie, ci și cu păturile pauperizate ale României din rural și din urbanul mic¹¹, care, nu demult, erau reprezentate de aproape defunctul PSD. În intermezzoul parlamentarelor din 1 decembrie, PSD câștigă cu 22%, marcând însă cel mai slab scor la alegerile pentru Parlament din istoria partidului, iar așa-zisul bloc suveranist – format din AUR, partidul S.O.S. România (condus de Diana Șoșoacă) și Partidul Oamenilor Tineri (POT) – obține o treime din voturi. Renumărarea voturilor pentru primul tur al alegerilor prezidențiale, în urma cerinței Curții Constituționale a României (CCR) din 28 noiembrie, nu modifică rezultatele. În 6 decembrie, când unii români din diaspora începuseră deja să meargă la urne, CCR invalidează alegerile prezidențiale din 24 noiembrie, alterând „loialitatea constituțională” a procesului electoral în numele unei „democrații militante”.¹² Ceea ce pare a fi „a doua șansă” a democrației liberale din România ajunge să ultragieze opoziția suveranistă, până în punctul în care narațiunea dominantă a electoratului acestui pol politic (și nu numai a acestuia¹³) ajunge să asemene evenimentul din 6 decembrie cu o „lovitură de stat”.¹⁴ Neîncrederea în sistem capătă valențe maxime, ducând la apariția sau, mai bine zis, la dezvoltarea teoriilor conspirației, care căpătaseră deja undă verde în urma pandemiei de COVID-19 și a crizei provocate de războiul din Ucraina. În acest context al incertitudinilor și al crizelor, mandatul lui Iohannis capătă o prelungire de câteva luni. În continuarea atitudinii de

¹⁰ Mesajele au fost contradictorii, întrucât, în general, dușmanul invizibil al parcursului european al României pare să fie, din nou, comunismul, „ciuma roșie” și extensia sa simbolică din postcomunism, corupția pesedistă. Acest fapt are legătură și cu faptul că lui Georgescu i s-au trasat în special afinități și filiații național-ceaușiste, care, deși parțial reale, ignoră importanța sporită pe care mitologia legionară anticomunistă a avut-o asupra modelării viziunii sale politice. Vezi și Grupul de Acțiune Socialistă, „Despre caracterul protestelor anti-Georgescu”, 5 decembrie 2024, <https://actiune-socialista.org/2024/12/05/despre-caracterul-protestelor-anti-georgescu/>.

¹¹ Petrovici, „Profiluri electorale teritoriale”; Petrovici și Poenaru, „Revanchism, Misrecognition, and Spatial Configurations”.

¹² Alexandra Mercescu, „The Romanian Constitutional Court Doing «Militant Democracy» (Twice and More to Come)”, *Journal of Contemporary Central and Eastern Europe* 33, 1 (2025): 251-261.

¹³ În mod neașteptat și pentru noi, îi enumerăm în aceeași notă de subsol pe Elena Lasconi și pe Yanis Varoufakis. Vezi: „Exclusiv: Elena Lasconi, despre anularea alegerilor prezidențiale: «CCR mi-a făcut o nedreptate. Sunt sigură că așa fi câștigat»”, *Euronews România*, 12 februarie 2025, <https://www.euronews.ro/articole/elena-lasconi-despre-anularea-alegerilor-prezidentiale-ccr-mi-a-facut-o-nedreptat>; Yanis Varoufakis, „Liberals Should Be Outraged by Călin Georgescu's Election Ban”, *UnHerd*, 11 martie 2025, <https://unherd.com/newsroom/liberals-should-be-outraged-by-calin-georgescu-election-ban/>.

¹⁴ Iulian Moșneagu, „Călin Georgescu, despre anularea alegerilor prezidențiale: a fost o «lovitură de stat» comandată de Administrația Biden și de UE”, *Mediafax*, 19 februarie 2025, <https://www.mediafax.ro/politic/calin-georgescu-despre-anularea-alegerilor-prezidentiale-a-fost-o-lovitura-de-stat-comandata-de-administratia-biden-si-de-ue-22703115>.

pasivitate deja celebre a fostului președinte și pe fondul deja controversat al opacității cheltuielilor prezidențiale, al lipsei contactului cu presa sau al reamenajării costisitoare a unei vile de protocol, această decizie va crea nemulțumire suplimentară în rândul taberelor antisistem. Suveraniștii și USR¹⁵ vor iniția o cerere de suspendare la începutul acestui an, însă Iohannis va profita de unul dintre rarele sale momente de *agency* din cariera lui politică și își va anunța demisia începând din 12 februarie. Astfel, Ilie Bolojan devine președintele interimar până la reluarea alegerilor, în mai.

Acesta a fost finalul zbuciumat al celor două mandate ale președintelui Iohannis. Deși avem de-a face cu o perioadă politică marcantă – prin instabilitate guvernamentală (unsprezece cabinete diferite au apărut și s-au dizolvat în perioada celor zece ani și două luni în care a activat Iohannis ca președinte!), tragedia de la clubul Colectiv, consolidarea serviciilor secrete și a „statului paralel”¹⁶, protestele anticorupție din ultima jumătate a deceniului 2010, pandemia și războiul de la graniță declanșat de Rusia împotriva Ucrainei, ca să enumerăm cele mai importante evenimente/fenomene¹⁷ –, cu greu putem vorbi despre o prezență prezidențială vivace pe parcursul acestor ani. În plan economic, România a traversat în aceeași perioadă o etapă de creștere aproape constantă, ilustrată de atragerea fondurilor europene, majorarea investițiilor străine, dezvoltarea fondului industrial intern și, ca rezultat, reducerea discrepanțelor materiale față de media Uniunii Europene (UE) – chiar dacă inegalitățile sociale și infrastructura deficitară au rămas probleme majore. Într-adevăr, Iohannis face o figură greu de distins în acest peisaj complex, mai ales în al doilea său mandat, până și comparativ cu implicarea sa mai activă în prima parte a epocii (vezi, de exemplu, participarea la protestele anti-PSD). Cu toate acestea, nu putem ignora faptul că finalul președinției sale ne-a adus în mijlocul unei crize economice și politice sistemice mai ample decât episodul electoral din 2024, care este legată și de valul mai recent de austeritate din mandatul premierului activ la ora scrierii acestor rânduri (septembrie 2025), Ilie Bolojan. Victoria independentului Nicușor Dan (53,60%) în detrimentul lui George Simion (46,40%) în cadrul celui de-al doilea tur al prezidențialelor

¹⁵ Uniunea Salvați România, „Moșteanu: Domnule Iohannis, faceți un pas în spate! Ar fi bine pentru toată societatea, pentru toată România”, 10 februarie 2025, <https://usr.ro/2025/02/10/mosteanu-damnule-iohannis-faceti-un-pas-in-spate-ar-fi-bine-pentru-toata-societatea-pentru-toata-romania/>.

¹⁶ Acesta este un concept cu valențe preponderant retorice, popularizat în special de liderii PSD în perioada 2017-2019 (era Dragnea), pe fondul conflictului cu Direcția Națională Anticorupție (DNA), Serviciul Român de Informații (SRI) și președinte, făcând referire la o rețea invizibilă de servicii secrete, procurori și politicieni din opoziția liberal-tehocratică care au capacitatea de a influența deciziile politice. În ciuda instrumentării populiste a terminologiei, ea denumește o tendință reală a politicii românești de subsumare a deciziilor politice sub controlul birocrăției de stat. Vezi, în acest volum, Marius Ghincea, „Economia politică a relațiilor civil – intelligence sub președinția Iohannis”.

¹⁷ Vezi și Alex Cistelean, „Annotated Chronology of the Romanian Political Scene”, *Journal of Contemporary Central and Eastern Europe* 33, 1 (2025): 181-188.

din 18 mai nu a făcut decât să peticească temporar o problemă socioeconomică mai veche, care, cel mai probabil, se va accentua cu politicile publice aplicate de Guvernul actual.¹⁸

Chiar și așa, temporalitatea acestei crize ridică probleme. Își are rădăcinile în pierderea legitimității publice pe fondul austerității caracteristice ceaușismului târziu?¹⁹ Sau se suprapune ea mai degrabă cu întreaga perioadă postcomunistă? Începe cu neodezvoltationismul populist al anilor imediat postdecembriști, cu disponibilizările și inflația de la începutul anilor 1990 sau cu „terapia de șoc”²⁰ neoliberală din 1996? Ori cu anii 2000, Guvernul condus de Adrian Năstase și pregătirea terenului pentru aderarea la NATO și europenizare? Cu 2008, criza financiară și programul de austeritate al președintelui Traian Băsescu? Sau debutează mai recent, din 2014 încoace, adică în cele două mandate ale lui Iohannis?

Cartea de față

Oricât de dificilă și problematică este alegerea unei borne istorice care să marcheze începutul crizei politice care ne-a adus aici, trebuie să admitem că periodizarea aleasă influențează explicația. Având în vedere că titlul acestei cărți este *Epoca Klaus Iohannis?*, este evident că în cele ce urmează privilegiam întrebarea de la finalul secțiunii anterioare. Considerăm că există o legătură structurală între mandatele lui Iohannis și gestionarea defectuoasă a crizelor multiple din România intervalului 2014-2025. Aceste crize au culminat cu ascensiunea unei drepte suveraniste de tip nou, care a căpătat forme diferite și mai mature față de iterațiile ei anterioare, fie ele sub forma unor fenomene parapolitice underground sau a unor formațiuni politice mai închegate, precum Partidul România Mare (PRM) sau Partidul Poporului Dan Diaconescu (PP-DD).²¹ Suveranismul contemporan nu doar că este ancorat într-o rețea transnațională a extremelor drepte, dar pare că răspunde și unor nevoi și interese de clasă ale populației pe care regimul Iohannis le-a lăsat să se coaguleze în fundalul drumului său

¹⁸ Un recent sondaj plasează AUR pe primul loc în preferințele românilor, cu 41%. Vezi Alexandra Coșlea, „Sondaj Avangarde: AUR cotate aproape cât PSD + PNL + USR la un loc: Două partide nu ar mai intra în Parlament”, *HotNews.ro*, 20 septembrie 2025, <https://hotnews.ro/sondaj-avagandarde-aur-cotate-aproape-cat-psd-pnl-si-usr-la-un-loc-doua-partide-nu-ar-mai-intra-in-parlament-2069735>.

¹⁹ Cornel Ban, „Sovereign Debt, Austerity, and Regime Change: The Case of Nicolae Ceausescu's Romania”, *East European Politics and Societies and Cultures* 26, 4 (2012): 743-776.

²⁰ Cornel Ban, *Dependență și dezvoltare: Economia politică a capitalismului românesc*, traducere: Ciprián Șiulea (Tact, 2014), 160.

²¹ Sergiu Gherghina și Sorina Soare, „From TV to Parliament: The Successful Birth and Progressive Death of a Personal Party: The Case of the People's Party Dan Diaconescu”, *Politologický časopis/Czech Journal of Political Science* 24, 2 (2017): 201-220; Sorina Soare și Claudiu D. Tufiș, „Phoenix Populism: Radical Right Parties' Mobilization in Romania after 2015”, *Problems of Post-Communism* 66, 1 (2019): 8-20.

prooccidental. Ceea ce rămâne de explicat este natura acestui regim: este ea o epocă delimitată în istoria recentă a spațiului românesc sau o etapă eterogenă, de tranziție între regimuri? Și este oare just să interpretăm o epocă prin cheia poate celui mai masiv fenomen de la finalul său, ascensiunea extremei drepte? Considerăm că acest fenomen din urmă pune în lumină efectele mai puțin vizibile ale politicilor iohannisene. De altfel, același fenomen, oarecum sincron cu altele de același gen din alte țări, inclusiv în imediata vecinătate a României, sugerează că lentila analitică trebuie lărgită pentru a identifica conexiuni cu anumite evoluții și evenimente transnaționale.

Mai mult, cititoarele și cititorii vor fi remarcat că titlul cărții de față face referire evidentă la volumul coordonat de Florin Poenaru și Costi Rogozanu acum un deceniu, *Epoca Traian Bănescu: România în 2004-2014*.²² Decizia de a realiza o carte-răspuns la adresa acestui bilanț editorial anterior vine cu o serie de motivații ideologice și strategice, dar și cu provocări teoretice, metodologice și istorice. În primul rând, cititoarea/cititorul va remarca faptul că un volum despre Klaus Iohannis se deschide cu un episod care are prea puțin de-a face cu figura prezidențială din titlu: criza electorală de la finalul anului trecut. Pare că, în mijlocul evenimentelor sociopolitice cu care ne-am confruntat din noiembrie 2024 încoace, Iohannis și politicile lui – retractile în cele mai multe dintre cazuri, performative mai ales când a venit vorba de lupta tehnocrată împotriva corupției²³ – nu au reprezentat neapărat un punct major de interes pentru analiștii sau editorialiștii locali. Într-adevăr, pe parcursul celor două mandate, figura publică a lui Iohannis a fost mai degrabă absentă (prin abținerea de la dezbateri electorale, lipsa interviurilor și a conferințelor de presă, dezinteresul afișat față de probleme legate de justiție când acestea nu aveau de-a face cu opoziția social-democrată, opacizarea deciziei de a crește bugetul și personalul serviciilor secrete etc.). Astfel, pe lângă constrângerile temporale impuse de finanțarea din partea Administrației Fondului Cultural Național (AFCN), un motiv pentru care ne-am mobilizat să realizăm acest volum colectiv atât de repede este și faptul că, dacă am fi așteptat mai mult, era posibil ca lumea să îl fi uitat deja pe protagonist. Acest fapt ne pune într-un contrast evident cu „epoca Traian Bănescu”, al cărei personaj eponim – președintele „jucător”, dispus să își asume riscuri, proiectant principal al consolidării instituțiilor statului cu rol represiv²⁴, al luptei anticomuniste²⁵ și al austerității de după criza economică

²² Florin Poenaru și Costi Rogozanu, coord., *Epoca Traian Bănescu: România în 2004-2014* (Tact, 2014).

²³ Vezi, *inter alia*, Martin Mendelski, „15 Years of Anti-Corruption in Romania: Augmentation, Aberration and Acceleration”, *European Politics and Society* 22, 2 (2021): 237-258; Tamás Kiss și István Gergő Székely, „Populism on the Semi-Periphery: Some Considerations for Understanding the Anti-Corruption Discourse in Romania”, *Problems of Post-Communism* 69, 6 (2022): 514-527.

²⁴ Florin Poenaru, *Locuri comune: Clasă, anticomunism, stânga* (Tact, 2017), 69-78; Lavinia Stan și Marian Zulean, „Intelligence Sector Reforms in Romania: A Scorecard”, *Surveillance & Society* 16, 3 (2018): 298-313.

²⁵ Vezi Natalia Buier, „Traian Bănescu și despărțirea de trecut: cariera prezidențială a anticomunismului științific”, în *Epoca Traian Bănescu*, 223-244.

din 2008, „un *die hard* al tranziției”²⁶ – a fost memorabil din mai multe puncte de vedere. Dincolo de implicarea efectivă a instituției prezidențiale în transformările locale, cele două mandate ale lui Bănescu par să coaguleze un interval istoric destul de bine delimitat. Astfel, dacă în cazul epocii Bănescu austeritatea, anticomunismul și adâncirea integrării țării pe piețele globale păreau să fie conceptele centrale ale practicilor sale politico-economice neoliberale, epoca Iohannis este dificil de redus la o singură practică economică sau strategie politică. Prin urmare, urmărind într-o măsură metodologia stabilită de volumul anterior despre președinția Bănescu²⁷, volumul de față nu este neapărat despre Iohannis ca actor decizional, cât despre societatea românească a ultimilor ani. Diferența constă în faptul că, spre deosebire de protagonistul hiperinfluent al volumului coordonat de Poenaru și Rogozanu, importanța lui Iohannis este mai degrabă vizibilă *in absentia*. Prezența lui discretă trebuie privită ea însăși ca aflându-se sub niște determinări și procese structurale mai ample. Întrebările pe care și le pune acest proiect sunt următoarele: Ce anume definește intervalul 2014–2025 când vine vorba de transformări locale politice și socioeconomice? Avem de-a face cu o re poziționare a României în peisajul capitalismului global? În ce mod a restructurat integrarea mai profundă a țării în acest sistem relațiile socioeconomice interne? Este gestionarea crizei menționate mai sus subsumată unui plan de dezvoltare coerent? Care sunt efectele acestei incertitudini publice? Cum putem să gândim „epoca Iohannis” dincolo de limitele naționalismului metodologic²⁸, astfel încât să o încadrăm mai suplu în coordonatele policrizei²⁹ internaționale din acest moment?

Fiecare temă vizată pare să propună problematizări, periodizări și răspunsuri diferite. Cu toate acestea, opticile angajate aici converg într-o direcție similară. Se poate remarca faptul că, ajuns la putere pe fondul atât al unor aspirații reformiste față de aparatul de stat și partidele politice, cât și al promisiunii unei României a „lucrului bine făcut”³⁰, Iohannis a continuat, alături de guvernele cu care a coabitat, liniile de forță neoliberale stabilite deja de predecesorii săi (în special de Bănescu): privatizarea activelor statului, politici fiscale austere, reforma sistemului judiciar în vederea eliminării corupției din justiție perorate de Mecanismul de Cooperare și Verificare (MCV) al Comisiei Europene, demantelarea statului social și atragerea investitorilor străini prin

²⁶ Florin Poenaru și Costi Rogozanu, „Introducere la Epoca Traian Bănescu”, in *Epoca Traian Bănescu*, 9.

²⁷ Poenaru și Rogozanu, „Introducere la Epoca Traian Bănescu”, 8.

²⁸ Andreas Wimmer și Nina Glick Schiller, „Methodological Nationalism and Beyond: Nation-State Building, Migration and the Social Sciences”, *Global Networks* 2, 4 (2002): 301–334.

²⁹ Adam Tooze, „Welcome to the World of the Polycrisis”, *Financial Times*, 28 octombrie 2022, <https://www.ft.com/content/498398e7-11b1-494b-9cd3-6d669dc3de33>. Pentru o critică a lui Tooze și a grilei „policrizei”, vezi Callum Cant, „The Mirage of Polycrisis: A Symptomatic Reading of Tooze”, *Capital & Class* (2025), <https://doi.org/10.1177/03098168251342949>.

³⁰ Klaus Iohannis, *România lucrului bine făcut: Program prezidențial* (Alianța Creștin-Liberală, 2014), <https://www.presidency.ro/files/userfiles/Program-prezidential.pdf>.

menținerea taxelor reduse și a unei legislații a muncii regresive, chiar dacă nu tradusă prin reducerea voită a salariilor. Spre deosebire de președintele anterior, Iohannis pare că s-a implicat prea puțin în deciziile Guvernului, în dezbaterile publice ale zilei sau în relațiile diplomatice ale României. În cel mai bun caz, funcția sa cea mai vizibilă a fost cea de contrapondere simbolică și tactică față de sistemul de „baroni locali” al PSD-ului, o funcție aparentă de outsider (a)-politic³¹, pe fondul căreia și-a câștigat ambele mandate prezidențiale. Cu toate acestea, Iohannis s-a dovedit a fi un păpușar din umbră inclusiv în jocul politic mai larg, făcând blat după blat cu liderii PSD, manipulând culisele PNL-ului și ținând USR-ul la o distanță convenabilă.³² Ceea ce trebuia să fie un regim al transparenței decizionale, al întăririi sistemului judiciar și al unui occidentalism „gospodăresc” (pe care originea sa de etnic german părea să-l promită în 2014³³) a lăsat loc, pe de o parte, unei „autonomizări crescânde a birocrăției de stat în raport cu burghazia națională”³⁴, prin creșterea influenței instituțiilor tehnocrate anticorupție, a serviciilor de informații și a capitalului străin, și, pe de altă parte, apariției unui vid de reprezentabilitate populară la nivelul elitelor politice, prin marginalizarea electoratului din rural și din urbanul mic. În tot acest timp, apar tentative timide de politici guvernamentale neodezvoltaționiste și național-neoliberale care complexifică planul pur neoliberal caracteristic epocii Bănescu.³⁵ Altfel spus, diverse guvernări au încercat să intervină uneori în funcționarea economiei, însă într-un mod prea slab încât să modifice direcția generală moștenită din perioada precedentă. În timpul mandatelor lui Iohannis, România a înregistrat rate de creștere economică record la nivelul întregii UE, dar beneficiile acestei expansiuni au rămas inegal distribuite – atât între clase sociale, cât și între regiuni –, țara adâncindu-și dependența față de fonduri europene, investiții străine și importuri. Stabilitatea aparentă rezultată dintr-un astfel de regim politico-economic eterogen devine tot mai precară pe parcursul celui de-al doilea mandat prezidențial, aflat sub semnul unor șocuri externe, ca pandemia și războiul din Ucraina, și al evoluțiilor interne, precum intrarea formațiunilor de extremă dreaptă în Parlament. În aceste momente de criză,

³¹ Vezi Florin Poenaru, „Klaus Iohannis – triumful voinței de provincie”, în *Locuri comune*, 91-102.

³² Vezi *Recorder*, „Documentar Recorder: Deceniul Iohannis”, YouTube, 17 noiembrie 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=6lvqG1hHDxs>.

³³ Cristian Cerel, *Romania and the Quest for European Identity: Philo-Germanism without Germans* (Routledge, 2019).

³⁴ Poenaru, *Locuri comune*, 106.

³⁵ Vezi contribuțiile din Ban, *Dependență și dezvoltare*; Cornel Ban, „Dependent Development at a Crossroads? Romanian Capitalism and Its Contradictions”, *West European Politics* 42, 5 (2019): 1041-1068; Cornel Ban și Dorothee Bohle, „Definancialization, Financial Repression and Policy Continuity in East-Central Europe”, *Review of International Political Economy* 28, 4 (2021): 874-897; Cornel Ban, Gabor Scheiring și Mihai Vasile, „The Political Economy of National-Neoliberalism”, *European Politics and Society* 24, 1 (2023): 96-114; Cornel Ban, „National-Neoliberal Fiscal Populism in Romania”, în *Economic Policies of Populist Leaders: A Central and Eastern European Perspective*, ed. István Benczes (Routledge, 2024), 214-232.

lipsa unor schimbări sistematice – care ar fi fost posibile doar prin redistribuire economică și prin întărirea statului social –, împreună cu vidul de putere despre care vorbeam anterior, prilejuiește apariția unui discurs reacționar devenit partinic, care canibalizează, treptat, luptele pe care o critică de stânga ar fi trebuit să le adreseze printr-un proiect popular de durată.

În al doilea rând, decizia de a realiza un *sequel* la *Epoca Traian Băsescu* vine și cu o schimbare atât a echipei editoriale, cât și a formatului și conținutului capitolelor. Această mutație vine cu valențe diferite – disciplinare, metodologice, deontologice și ideologice deopotrivă. În ceea ce privește partea disciplinară, considerăm că un dialog între diferite arii ale științelor sociale nu este doar ofertant din punct de vedere intelectual, ci și necesar atunci când încercăm să cartografiem și să definim o perioadă a istoriei recente angrenată în multiple sisteme explicative. Diversitatea autoarelor și autorilor din volum este evidentă din cuprins: epoca Iohannis este privită din multiple perspective macroeconomice, sociopolitice, infrastructurale, demografice și culturale, care creează o perspectivă de ansamblu complexă, și totuși unitară a perioadei discutate. Această încercare de coagulare a unui demers diversificat este vizibilă inclusiv în componența echipei editoriale. În calitate de coordonatori veniți din zona economiei politice (Vali Stan), a sociologiei (Anca Bîrnoiu), a filosofiei (Veronica Lazăr) sau a studiilor literare (Mihnea Bâlici și Catrinel Rădoi), am încercat să aducem laolaltă diferite moduri de orientare a argumentului central, de selecție a autoarelor și autorilor, de sistematizare a materialului primit și de revizuire a contribuțiilor. Acest lucru nu înseamnă că renunțăm la perspectiva critică, însă suntem dispuși să facem loc și unor puncte de vedere mai moderate dacă asta presupune deschiderea unui dialog util. Din acest motiv, contribuțiile de aici vin cu instrumente din zona științelor sociale și cu o atenție sporită asupra aspectelor empirice și istorice. Contrabalansăm argumentul „tehnocrat” cu unul pragmatic: trebuie să știm despre ce vorbim înainte să criticăm. Nu în ultimul rând, din punct de vedere deontologic și ideologic, considerăm că este important să diversificăm plaja vocilor stângii independente. Un plan inițial al proiectului nostru a fost cel de a invita cercetătoare și cercetători emergenți să lucreze cu specialiști deja consacrați; considerăm că, într-o anumită măsură, am reușit.³⁶ În orice caz, ne bucurăm că am adus nume atât de diferite între copertele aceleiași cărți, indicând o diversitate tematică și generațională cu mult mai mare decât în volumul din 2014. Sacrificiul nu a fost incomensurabil: două dintre numele din celălalt volum se găsesc și aici.³⁷

³⁶ Vezi, în acest volum, Anca Bîrnoiu și Dana Domșodi, „*Still no country for poor men: Chestiunea socială în epoca Iohannis*”; Maria-Luiza Apostolescu, Andrei Constantin Gudu, Oana Mateescu, Ioana Simina Popescu și Ioana-Roxana Rotaru, „România, țara muncii ieftine, acum importată și din Sudul global”; Sorana Constantinescu, Carina Puiu și Tudorina Mihai, „Cade una, sărim toate! Drepturile femeilor și politici de gen în România în timpul mandatelor Iohannis”; Adina Marincea și Ana Țăranu, „Obiectele din oglindă sunt mai aproape decât par: Stop-cadru al dreptei radicale în deceniul Iohannis”.

³⁷ Aceștia sunt Cosmin Cerchel și Costi Rogozanu.

În introducere vom prezenta biografia personajului central al acestei cărți, pentru o înțelegere mai deplină a modului în care „eternul primar de provincie” a intrat ca un *outcast* în jocul politic marcat, în momentul postbănescian, de tendințe neoliberale evidente. De asemenea, vom propune o etapizare generală a „epocii Iohannis”, luând în considerare aspecte precum marile turnări politice ale acestor ani, reacțiile societății civile și poziția țării în ordinea internațională liberală. În următoarea secțiune, vom încerca să compensăm o carență a proiectului nostru în forma actuală, anume o contribuție mai amplă despre guvernarea politică, sistemul medical și transformările sociale din timpul pandemiei. Pandemia a însemnat un punct de turnură în interiorul epocii Iohannis din mai multe puncte de vedere, scoțând la iveală fragilitățile structurale ale statului și ale economiei într-o perioadă tot mai precipitată din punct de vedere ideologic. În secțiunea următoare ne vom concentra asupra încadrării economice a României din ultimul deceniu, discutând continuitățile structurale și fluctuațiile contingente care au marcat această perioadă și reconceptualizând epoca Iohannis ca distingându-se printr-un paradox scos la iveală cel mai vizibil de pandemie: în timp ce scena politică a fost marcată de instabilitate cronică – cu guverne succesive, coaliții fragile și crize recurente –, economia a înregistrat unul dintre cele mai rapide ritmuri de creștere din întreaga UE, cu precădere între 2014 și 2019. În acest sens, epoca Iohannis apare simultan ca o perioadă de succes macroeconomic aparent și de eșec instituțional, arătând cum creșterea a fost susținută de consum și de fluxuri de capital extern (relativ autonom față de turbulențele interne), dar lipsa stabilității politice a împiedicat transformarea ei într-un proiect coerent de dezvoltare pe termen lung.

*De la eternul primar de provincie la Klaun Împărat*³⁸

Cariera politică a lui Klaus Werner Iohannis (Iohannis, în grafia germană originală) are un parcurs neașteptat: pornită ca o candidatură improbabilă, ea s-a transformat, odată ajuns în funcția supremă a statului român, într-o prezență remarcabil de discretă și opacă. Născut în 1959 la Sibiu într-o familie de sași, originile de clasă ale viitorului președinte păreau cel puțin modeste: „părinții mei au fost oameni simpli, fără funcții: mama a fost soră medicală, fără apartenență politică, iar tata a fost tehnician la o întreprindere”.³⁹ Prin

³⁸ Vezi Igor Bergler, *Moș Teacă cel Nou, ciuca bățăilor lui Klaun Împărat și alte schițe: Pamflet*, cu ilustrații de Sorin Sorașan (Bookzone, 2023).

³⁹ Klaus Iohannis, *Pas cu pas* (Curtea Veche, 2014), 10. Cele trei cărți atribuite lui Iohannis sunt interesante în sine ca obiecte de studiu, mai ales că toate au apărut în preajma alegerilor prezidențiale. Primele două – *Pas cu pas* (2014), respectiv *Primul pas* (Curtea Veche, 2015) – combină autobiografia cu relatări despre culisele luptei politice înainte și în timpul alegerilor din 2014 și cu planuri de guvernare în arii precum economia, sistemul de învățământ sau statul de drept. Cel de-al treilea volum, *EURO: Un dialog deschis despre Europa* (Curtea Veche, 2019), are un profil diferit, fiind gândit mai degrabă ca un breviar despre instituțiile UE și rolul României în cadrul acestora. Cartea a fost lansată într-un context electoral în care o opțiune alternativă la

formația sa profesională, Iohannis a apărut drept un outsider într-un context în care lumea politică era dominată încă din comunism de tensiunea permanentă dintre activiștii de partid și tehnocrația regimului.⁴⁰ A debutat ca profesor de fizică în școli din județ, devenind inspector școlar general al Sibiului în 1999. Pentru Florin Poenaru, Iohannis întruchipează ascensiunea micii burghezii provinciale din timpul tranziției postcomuniste, bazată pe aranjamente informale, șpăgi, fals în acte și evaziune fiscală, mecanisme incomparabile totuși cu marile câștiguri obținute la acea vreme prin privatizarea activelor statului.⁴¹ Episodul provenienței fondurilor pentru achiziția celor șase case ale familiei Iohannis a rămas caracteristic pentru acest tip de parvenire: venituri declarate mici, dar un acces la resurse care rămânea imposibil de justificat, explicat cinic, într-un interviu din campania prezidențială din 2014, prin maxima că alți profesori ca el ar fi avut, pur și simplu, „ghinion”.⁴²

Sprijinit de Forumul Democrat al Germanilor din România (FDGR)⁴³, Iohannis câștigă Primăria Municipiului Sibiu în anul 2000, pe fondul nemulțumirilor față de administrația ineficientă a lui Dan Condurat – reprezentant al Partidului Național Țărănesc Creștin Democrat (PNȚCD) – și al fragmentării Consiliului Local între treisprezece partide.⁴⁴ În bună măsură, alegerea lui Iohannis poate fi astfel văzută ca un vot de blam la adresa vechii

neoliberalismul prooccidental specific PNL-ului părea practic de neimaginat, deoarece șansele contracandidaților erau nule. Astfel de volume se înscriu într-o practică mai răspândită pe plan internațional, mai ales în SUA, unde diverși politicieni lansează cărți înainte sau după campaniile electorale. În România, până la momentul alegerilor din 2014, nu era o strategie obișnuită, dar a fost preluată ulterior și de alți actori politici (de exemplu, Sebastian Burduja, George Simion și Călin Georgescu). Când reușesc să ajungă la un public larg, asemenea cărți pot contribui decisiv la autoreprezentarea politică a candidaților, mai ales în cazul unei figuri relativ necunoscute pe plan național.

⁴⁰ Vladimir Pasti, *Noul capitalism românesc* (Polirom, 2006); Poenaru, *Locuri comune*, 96. După cum se poate observa mai jos, Iohannis profită pe deplin de această imagine, atât în alegerile pentru Primăria Sibiului, cât și în cele prezidențiale. Înaintea preluării funcției de președinte, Iohannis pare să întruchipeze exact figura mesianică așteptată de elita anticomunistă: un om nou, din afara sistemului, incoruptibil. Totuși, în timp, această proiecție contribuie treptat la ascensiunea unor actori politici antisistem și mai radicali, precum USR, iar mai târziu AUR.

⁴¹ Poenaru, *Locuri comune*, 96-97.

⁴² „Video șocant! De ce nu au și ceilalți profesori 6 case, domnule Iohannis? Iohannis: au avut GHINION!”, YouTube, 15 octombrie 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=rG76A0k8OQQ>. În octombrie 2025, Agenția Națională de Administrare Fiscală (ANAF) îi confiscă fostului președinte jumătate dintr-un imobil deținut de acesta în Sibiu. Vezi Loredana Bancăș, „ANAF anunță că i-a confiscat lui Klaus Iohannis jumătate din casa de la Sibiu: Recuperatorii i-au schimbat yala”, Digi24, 3 octombrie 2025, <https://www.digi24.ro/stiri/anaf-anunta-ca-i-a-confiscat-lui-klaus-iohannis-jumatate-din-casa-sa-de-la-sibiu-recuperatorii-i-au-schimbat-yala-3440425>.

⁴³ Asociație condusă tot de Iohannis între 2002 și 2013.

⁴⁴ Nicolae Erem, „Anii în care Consiliul Local era format din 13 partide și primarul și-a scos scaunul în fața sediului”, *Tribuna* (Sibiu), 16 iulie 2024, <https://www.tribuna.ro/anii-in-care-consiliul-local-era-format-din-13-partide-si-primarul-si-a-scos-scaunul-in-fata-sediului/>.